dochters, en wel den zoo vreeslijken dood der verplettering, melden kwam.

Nu zou dit nog minder beduiden als Job een ongevoelig, onaandoenlijk mensch was geweest, maar heel het verder verhaal toont vlak het tegendeel. Eenig fijnbesnaard was zijn hart, diep en ernstig had hij over het lijden en zijn hardheid nagedacht. Job leefde niet oppervlakkig, maar schoof in alles met heel zijn ziel in. En dan, bij zulk een hartaangrijpend wee, zich aanstonds diep ootmoedig voor zijn God te buigen, en dan te belijden: „Niets was het mijne, zonder iets ben ik in de wereld gekomen. Het was alles van God, en mij door mijn God *gegeven*. Nu nam Hij, wat hij eens *gaf*, weer tot Zich. Wat zou ik dan over mijn God te klagen hebben? En daarom, geen klacht ontwijde mijn lippen. Wat God doet, is welgedaan. De naam des Heeren zij *geloofd*!" — Job was nog geen Christen, maar was het niet om menig Christen te beschamen?

En toch, juist in zulke bitter harde oogenblikken van hartverscheurenden rouw, komt het uit, of waarachtige Godsvrucht in ons hart den boventoon heeft.

Een tegenspoed in het leven, een tegenslag in zijn fortuin kan óók bitter in de gevolgen zijn, maar 't wondt ons hart niet. Maar een kind te verliezen, doet een vlijm door de ziel gaan, dat 't moederhart, 't vaderhart zoo pijnlijk bloeden doet. Dat wringt in heel ons innerlijk leven in. Dat ontzet heel ons innerlijk zelfbesef. Dat raakt ons in het teederste en heiligste van onze liefde. En dan juist komt het er op aan, of het ons *om God*, óf om *ons zelf* te doen is.

Dan voelen we, dat we tweeërlei leven leven. Het één het leven van onze gewone inbeelding, waarin niet met God en zijn recht, maar alleen met ons geluk en onze levensvreugd gerekend wordt, en het andere, waarin Gods recht op den voorgrond staat, en ons leven bij Gods eere komt.

Dat leven der gewone inbeelding kent ieder onzer. Ons ik is daarin het middenpunt. Ons ik neemt een positie in de wereld in. Ons ik heeft een huis en goed en eigen middelen van bestaan. En wij hebben een gezin, en vrouw en kinderen. En dit alles is het onze. Dit alles maakt onze kleine wereld uit, waarin ons ik het middenpunt vormt. En dan hebben we, ja, ook nog een God, die voor ons en ons gezin zal zorgen. Tot wien we bidden, maar die er dan ook is om ons bij het leven en den welstand te bewaren. Wiens doen we loven indien Hij 't alzoo doet, en dien we dan ook danken willen, ja Hem offeren willen van ons goed.

Maar doet die God dit dan *niet*. Laat Hij toe, dat ramp op ramp ons treft. En tast Hij zelfs ten slotte ons hart aan, door ons het liefste wat we op aarde hadden, van dat hart te scheuren, dan kan het niet anders of wie in die wereld van zijn gewone inbeelding blijft hangen, slaat in morren over en barst in klachten uit. Dat is geen God van liefde! Wat baat het, zulk een wreeden God aan te roepen. En in de zonde van zijn innerlijk verscheurd gemoed doet hij dan, wat Jobs vrouw aan haar man aanried; hij zegent God, d. w. z. bij geeft 't geloof aan God op, en zinkt terug in opstand en vertwijfeling.

Maar zoo heel anders komt 't te staan, als de *Godsvrucht* gaat meespreken. Dan heeft dit *eigen ik* niets meer in te brengen, en staat niet dit zelfzuchtig eigen ik, maar de Almachtige God in het middenpunt van ons leven.

Dan wordt het: Niet ik ben er, en mijns was dat kind! maar zoo heel anders: God schiep mij en God schiep dat kind, en ik met mijn kind, we behoorden aan God toe. We waren zijn eigendom. We bestonden door Hem en alleen om zijnentwil. En niet aan ons, maar aan Hem alleen stond de vrijmachtige beschikking wat Hij over ons wilde gehengen.

Niet ik heb dat kind geschapen, het was niet mijn eigendom, maar Gods, en het is God die 't in zijn goedheid mij heeft gegeven, mij heeft toevertrouwd, mij heeft geleend; mij in dat kind kort of lang o, zoo rijk zielsgenot heeft gegeven, en mij de heerlijke taak heeft toevertrouwd, om dat kind voor zijn God op te voeden, en 't, zooveel aan mij hing, geluk te bereiden in deze wereld.

Maar 't *bleef* aan God toebehooren, het *bleef*, omdat 't een schepsel Gods was, Gods eigendom. God heeft dit kind geschapen om er in aller eeuwen eeuwigheid zijn eere van te hebben. En of het Hem nu behaagt, uit dit eeuwig bestaan van *zijn* kind het zeventig of zeventien jaar hier op deze wereld te laten, dat staat niet aan mij, dat staat vrijmachtig aan Hem te beschikken. Oordeelt die God, die mijn kind schiep en de eeuwige loopbaan voor mijn kind bepaald heeft, dat het zelf gelukkiger zal zijn en beter tot *zijn* eer zal gedijen, zoo het nu van mij weg en naar Hem toegaat, dan zou het in mij niets dan dwaze aanmatiging en zelfzucht zijn, zoo mijn hart daartegen inging. God alleen heeft over zijn eigen schepsel, en dus ook over mijn kind, te beschikken.

Dat kost dan wel aan ons menschelijk gevoel, en het blijft bard en bitter hard, van zulk een lieveling te moeten scheiden, maar die hardheid komt alleen van onze gewone inbeelding, en drijft vanzelf over, zoodra het leven der *Godsvrucht* weer den boventoon krijgt in ons hart.

Zeker, de Heere heeft *genomen*, maar vooropstaat: De Heere had *gegeven*. Ook uw kind was een vrije, ongehouden *gave*, en een gave voor juist zóólang, als die God, wiens kind uw lieveling eerst en eigenlijk was, dit in zijn raadslag over uw kind bepaald had.

Ja, als uw kind zoo door u is opgevoed, dat ge, bij zijn sterfbed staande, twijfelen moet, of het wel eeuwiglijk zijn God zal dienen, dan is 't vreeslijk, maar steek ook dan de hand in uw boezem, en vraag u af: Hoe heb ik mijn kind voor zijn God opgevoed.

Doch moogt ge bij zijn graf roemen, dat het, in de Verbondsgenade, zijn God niet enkel als creatuur, maar ook als „nieuwgeboren kindeke" toebehoort, wat recht zoudt gij dan hebben, om den eisch te doen gelden, dat het langer hier moest blijven, om u genot te bereiden, en dat het nog niet naar zijn God toe mocht? En of ge dan al zegt: een kind van zooveel verwachting, en waaruit nog zooveel had kunnen groeien, — wat zegt dit? Alsof uw God niet veel hooger en beter werkkring voor uw lieveling kan hebben weggelegd in het Vaderhuis daarboven. En zoudt gij u dan aanmatigen, uw kind aan die hoogere heerlijkheid nog jarenlang te onttrekken, alleen om uw levensvreugde te verhoogen? Hadt gij dan meer recht op uwkind, dan uw God die aan uw lieveling het aanzijn schonk en het begaafde met al wat hij bezit?

Dat 't hart diep gewond wordt, en lang nabloedt, is natuurlijk; dat kan niet anders. Ware dit niet zoo, er zou geen geloofswerking noodig zijn, en geen triomf van uw Godsvrucht kunnen volgen. God zelf gaf er ons de tranen voor, opdat ons hart zijn smart zou uitweenen. Maar het is *uw ik* inplaats van *uw God* tot uitgangspunt stellen, zoo ook maar even de gedachte bij u opkomt: God had het mij *moeten* laten. Veeleer omgekeerd, hadt gij het steeds als een u *gegeven* kind moeten aanzien. En dat ge dit te weinig deedt, dat was uw schuldig tekort in waarachtige Godsvrucht en daarin wortelt uw ongetrooste smart.

Amsterdam, 12 Februari 1909.

Een der eerste grondregelen voor een geordende kerkelijke saamleving is, dat de besluiten, die de Kerken gemeenschappelijk in hare Synodale saamkomsten nemen, ook door de Kerken gezamenlijk worden gehandhaafd en uitgevoerd.

We beschouwen onze Synodes zeker niet als een hierarchische macht, die boven de Kerken staat en bij wie de hoogste wetgevende, besturende en rechterlijke macht zou berusten. Elke plaatselijke Kerk is voor ons een volkomen zelfstandige openbaring van Christus' lichaam, die alleen onderworpen is aan Christus als Koning, geen andere wet kent dan Zijn Woord en bestuurd wordt door geen andere ambtsdragers dan Hij zelf heeft ingesteld. De *kerkelijke macht* om het Woord Gods te verkondigen en de waarheid te belijden; om tucht uit te oefenen en geestelijke rechtspraak te houden; en om regelen te maken voor de orde en regeering der Kerk, berust daarom principaliter bij de plaatselijke Kerk en wordt door haar ambtsdragers in Christus' naam uitgeoefend. Daarin ligt de handhaving van de vrijheid der plaatselijke Kerk tegenover elke machtsusurpatie der hierarchie, die telkens in Christus' Kerk het hoofd opsteekt, de Kerken in slaafsche banden wil slaan en Christus' Koningschap feitelijk op zijde schuift.

Maar even beslist keert het Gereformeerd Kerkrecht zich tegen de onjuiste opvatting van deze zelfstandigheid der plaatselijke Kerk, die in de historie den naam van het Independentisme draagt en daarin haar kenmerk vindt, dat ze aan de synodes of saamvergaderingen der Kerken alle gezag en autoriteit ontzegt, deze alleen het recht toekent om adviezen aan de plaatselijke kerken te geven, maar iedere Kerk voorts vrij laat om deze adviezen op te volgen of te verwerpen.

Onze Kerkenorde weerspreekt dit gevoelen uitdrukkelijk, zoowel in Art. XXXI, waar staat, dat hetgeen in deze vergaderingen der Kerken door de meeste stemmen goed gevonden is, *voor vast en bondig zal gehouden worden*, tenzij dat het bewezen wordt te strijden tegen het Woord Gods, als in Art. XXXVI waar verordend wordt: „hetzelfde zeggenschap heeft de Classis over den Kerkeraad, hetwelk de particuliere Synode heeft over de Classis en de Generale Synode over de particuliere". Aan de meerdere vergaderingen komt dus metterdaad *zeggenschap* toe; ze mogen niet alleen adviseeren, maar ook besluiten nemen. En de Kerken hebben deze besluiten voor vast en bondig te houden, wanneer ze niet in strijd zijn met Gods Woord of de generale orde der Kerken. En al spreekt het wel vanzelf, dat bij deze besluiten der meerdere vergaderingen onderscheid moet gemaakt worden tusschen bepalingen, die uitsluitend de orde betreffen, bijv. dat de ouderlingen om de twee jaar moeten aftreden, dat de kerkeraad elke week behoort te vergaderen enz. en die besluiten, die een principieel karakter dragen, bijv. dat de kinderen der gemeente behooren gedoopt te worden, dat niemand ten Avondmaal zal worden toegelaten zonder belijdenis des geloofs te hebben afgelegd, enz.; en al spreekt het evenzeer vanzelf, dat afwijking van de eerstgenoemde bepalingen een veel onschuldiger karakter draagt dan van de laatstgenoemde; toch mag ook deze afwijking nooit uit willekeur geschieden, maar alleen omdat de handhaving der orde of het profijt der gemeente dit metterdaad eischt. En in geen geval is het geoorloofd, de principieele beslissingen der Synode eenvoudig op zij te zetten, zonder dat men uit Gods Woord daarvoor eenigen grond aanvoert, alleen omdat men geen lust heeft aan de besluiten der Synode zich te onderwerpen.

Het saamkomen der Kerken in meerdere vergaderingen is toch niet een menschelijke inzetting, maar ligt gegrond in Gods Woord. Als er geschil ontstaat over de positie der heiden-christenen en de vraag oprijst, aan welke inzettingen ze zich te onderwerpen hebben, komen de afgevaardigden van de Kerk van Antiochië met die van Jerusalem saam en wordt gemeenschappelijk onder de leiding der Apostelen besloten, wat als regel voor alle Kerken gelden zal. En een Kerk die tegen het besluit der Jerusalemsche Synode in, aan de heiden-christenen meerdere lasten zou hebben opgelegd, zou door de Apostelen daarover wel zeer ernstig zijn vermaand.

Onze vaderen hebben daarom het gezag der Synodes terecht en zeer beslist gehandhaafd tegenover alle Independentisme. Al was dit gezag altijd gebonden aan Gods Woord en al droeg het nooit een absoluut en rechtstreeks de conscientie bindend karakter, gelijk de Kerk van Rome wil, toch mag aan de andere zijde nooit vergeten, dat de Synode de saamvergadering der Kerken is en datgene wat de Kerken gemeenschappelijk hebben goedgevonden onder de leiding des Heiligen Geestes, niet door één Kerk mag worden op zij gezet.

Te meer klemt dit, omdat de Kerken, die in deze Synodes saamkomen, zich daartoe ook plechtig verbonden hebben. Alle Kerken hebben toch bij de verkiezing der afgevaardigden en in den lastbrief, die hun werd meegegeven, verklaard, dat ze de besluiten der vergaderde Kerken voor vast en bondig houden zouden. Wie desniettegenstaande deze besluiten, wat zijn eigen Kerk aangaat, voor niet vast en niet bindende verklaart, gaat niet alleen tegen Gods Woord in, maar schendt ook de belofte door hem zelf afgelegd. Een daad, die vooral in de Kerk van Christus, waar elke belofte dubbel heilig moet wezen, te meer te laken valt. Indien de Kerk in trouw aan het gegeven woord een voorbeeld voor de wereld moet wezen, hoe zal ze dan zelf op haar eigen terrein met dat gegeven woord niet rekenen?

Het is noodig om op deze dingen met nadruk te wijzen, omdat de zonde van het Independentisme in ons aller hart zit, en er op kerkelijk gebied wel verschijnselen zijn, die op een niet geringe verzwakking van het Gereformeerd beginsel wijzen.

Twee voorbeelden mogen dit aantoonen.

Onze jongste Synode besloot, dat studenten, die geen praeparatoir examen hebben afgelegd, ook niet meer uit „preeken" mochten gaan. Zelfs werd uitdrukkelijk bepaald, dat na 1 Januari het thans bestaande consent zou vervallen en daarmede het verlof om een stichtelijk woord te spreken, voor de studenten zou zijn ingetrokken.

Naar uit volkomen vertrouwbare bron ons wordt medegedeeld, schijnen sommige Kerken zich aan dit besluit niet te storen. Ze gaan toch voort met studenten uit te nodigen. En ze doen dit niet, omdat het besluit der Synode haar onbekend is, maar omdat ze aan dat besluit zich niet willen onderwerpen. Er wordt zelfs bijgeschreven: de Synode heeft het wel verboden, maar wij storen ons aan dit besluit niet en noodigen u toch uit. Voor de studenten, voor wie dit besluit der Synode een bron van inkomsten stopte, is dit een niet geringe verleiding. Wie merkt het, of ze stillekens Zaterdags vertrekken, Zondags in een vacante gemeente optreden en Maandags weer op hun college zijn? En als eenmaal één schaap over den dam is, volgen de andere wel van zelf.

Onze classicale vergaderingen mogen daarom wel toezien, dat de Kerken aan dit besluit der Synode zich houden. Vermaning van weerstrevige Kerkeraden zal noodig wezen. Maar daarbij late men het niet. Wat deze Kerken drijft, is de moeilijkheid om in den dienst des Woords te voorzien. Elken Zondag leeskerk te houden, werkt dikwijls zoo afmattend op de gemeente. Daarom drage men zorg, dat door meerdere hulp uit naburige Kerken, die wel met een Dienaar des Woords voorzien zijn, in deze behoefte voorzien worde. Dan wordt van zelf het kwaad gestuit, dat men in onordelijken weg vervulling dezer behoefte zoeken gaat. Amsterdams classis gaf op advies van Prof. Rutgers een goed voorbeeld, door de Kerken weer in „ringen" te verdeelen, en te zorgen, dat elke vacante Kerk een geregelde bediening des Woords en der sacramenten kreeg. Moge dat voorbeeld meer navolging vinden.

Een tweede voorbeeld ligt in het besluit onzer jongste Synode, dat aan kinderen van doopleden de doop niet mag geweigerd worden, ook al moeten bij zulk een doop bijzondere maatregelen worden genomen, omdat de ouders zelf niet als getuigen kunnen optreden. Ook dit besluit heeft, naar men ons meedeelt, tot dusverre nog weinig uitwerking gehad. In verschillende Kerken gaat men eenvoudig voort met den doop aan zulke kinderen niet te bedienen, en weigert men getuigen te aanvaarden. Oordeelen deze Kerken nu, dat het jongste besluit der Synode in strijd was met Gods Woord of de Kerkenorde, waaronder we leven, dan is het haar roeping en plicht, deze bezwaren langs den wettigen kerkelijken weg in te dienen en op revisie van dit besluit aan te dringen. Maar wat niet geoorloofd is, is dat men dit besluit der Synode eenvoudig ter zijde legt, en doet, alsof de Synode hierover geen uitspraak heeft gedaan. Men ondermijnt daarmede op zeer bedenkelijke wijze het gezag der Synode en zou het ten slotte aan zich zelf te wijten hebben, wanneer van onze Kerken gelden ging wat eens over Israel geklaagd werd, dat een ieder deed, wat goed was in zijne oogen.

Moge onze kerkelijke pers in dit opzicht hare roeping ook beter leeren verstaan Recht om kritiek te oefenen op de besluiten der Synode blijft aan de pers vrijstaan. Maar wanneer die kritiek feitelijk een poging wordt om de Kerken op te zetten, de besluiten der Synode niet op te volgen, dan wordt wel een zeer bedenkelijk spoor betreden. Men zij daarom met deze kritiek altijd zeer voorzichtig, en al oordeelt men, dat een besluit der Synode minder juist was, dan rade men toch de Kerken aan, alleen langs den wettigen en geordenden weg hierin naar verbetering te zoeken.

In de Middeleeuwen werd als een der schrikkelijkste vormen van het bijgeloof een nabootsing van de Mis, maar nu ter eere van Satan, gehouden. Bij deze zoogenaamde „zwarte Mis" was ook een altaar, een priester, een hostie en werd de bekende liturgie der Roomsche Kerk gebruikt, maar het offer werd aan Satan opgedragen, de woorden der liturgie werden veranderd op godslasterlijke wijze, en de liederlijke gemeenheid, die bij deze plechtigheid plaats vond, laat zich zelfs in woorden niet beschrijven.

Niet minder stuitend is wat het ongeloof zich in onze dagen in Frankrijk veroorlooft. Het Sacrament van den Heiligen Doop, door Christus voor zijn Kerk verordend, werd hier omgezet in een „burgerdoop" door den burgemeester. De ouders met hun pasgeboren kinderen gaan vergezeld van peters en meters naar het stadhuis, waar de burgemeester hen opwacht. De kinderen worden plechtig aan den Staat toegewijd. De getuigen leggen een belofte af, dat ze, komen de ouders te overlijden, de kinderen zullen opvoeden. En deze belofte houdt letterlijk in, dat ze deze kinderen zullen opvoeden „in de beginselen hunner ouders, *buiten allen godsdienst*, en in den eenigen eeredienst van de Rede, het gezond verstand, de rechtschapenheid, den arbeid en de Republiek". De plechtigheid wordt opgeluisterd door muziek; men speelt de Marseillaise en de Internationale benevens een populair straatdeuntje, en als doopbewijs ontvangt elk kind van den burgemeester een spaarbankboekje met een inleg van vijf francs.

Deze „burgerdoop", gelijk men het noemt, is zeker nog een uitzondering. Zelfs spot men er in liberale kringen wat mee, en de journalisten gaan van Parijs naar Ivry, waar deze doop plaats vindt door den socialistischen burgermeester Jules Coutant, om met de beschrijving dezer dwaasheid hun lezers te amuseeren.

Toch late men zich daardoor niet misleiden, alsof hier geen ernstig gevaar school.

Reeds het feit zelf, dat in een gekerstend land door de officieele Overheid zulk een onheilige nabootsing van den doop plaats vindt, is erg genoeg. Het toont, waartoe, onder de leiding der vrijzinnigheid, een volk vervallen kan. Als de Ministers openlijk durven verklaren, dat in Frankrijk het „hoogere licht" is uitgedoofd, dan is het een dorpsburgemeester niet euvel te duiden, dat hij den Christelijken doop door een burgerdoop in naam der Rede vervangt.

Maar men vergist zich, wanneer men waant, dat het bij zulk een uitzondering blijven zal in een achteraf-dorp. Thans mag de groote pers nog om zulk een „burgerdoop" lachen, de historie toont, dat wat heden nog een dwaasheid scheen, straks als hoogste wijsheid kan verheerlijkt worden. In de dagen van de Fransche Revolutie, was het niet de bevolking van een boerendorp, maar waren het de dames en heeren van Parijs, die een ontuchtig vrouwspersoon naar de Notre Dame voerden, op het altaar plaatsten en haar als de incarnatie van de Rede aanbaden.

De mensch kan niet buiten een eeredienst, hij heeft behoefte aan iets, wat hij vereeren en dienen zal; en bij dezen eeredienst komt hij vanzelf tot een nabootsing van wat de Christelijke Kerk in heilige symboliek voor den eeredienst van God Almachtig heeft gedaan.

Daarom behoeft dit verschijnsel niet te bevreemden.

Gods Woord heeft in de Openbaring van Johannes voorzegd, dat bij de komst van den Antichrist het sacrament van den doop zal worden nagebootst. Het „teeken van het Beest" zal op ieders voorhoofd worden afgedrukt. Zelfs zal de tyrannie zoo ver gaan, dat ieder die dat teeken niet draagt, niet zal mogen koopen of verkoopen en van de burgerlijke saamleving zal worden buitengesloten.

Al wordt nu bij dezen burgerdoop in Frankrijk nog geen uitwendig teeken gebruikt ter onderscheiding, ook daartoe zal het vroeger of later wel komen. En de onverdraagzaamheid van het ongeloof zal dan wel bepalen, dat al wie dat teeken niet ontving, ook niet als burger in volle rechten zal kunnen beschouwd worden. Zooals vroeger een die den Christelijken doop niet ontvangen had, in de maatschappij niet meetelde, zoo zal dan wie den burgerdoop niet ontving, als een paria worden beschouwd, die buiten de saamleving staat. Dan eerst zal het anti-christelijke beginsel tot zijn uiterste consequentie zijn doorgetrokken.

Wat alleen bevreemdt is, dat er nog christenen kunnen zijn, die meenen, dat christendom en socialisme zeer wel te vereenigen zijn.

Het socialisme, zoo heet het dan, is een economisch stelsel, dat met de religie niets uitstaande heeft.

Wat deze socialistische burgemeester in het socialistische Ivry deed, toont het wel anders.

Het socialisme voert consequent tot een nieuwe religie en een nieuwen doop. Een doop, waarbij gij beloven moet uw kinderen niet te zullen opvoeden in de Christelijke religie, maar in den eeredienst der Rede.

In de *Bazuin* geeft Prof. Bouwman eenig licht over hetgeen Curatoren en Hoogleeraren tot hun besluit in zake de verplaatsing der Theologische school bewoog:

Wat dreef de vergadering van Curatoren en Hoogleeraren tot dit besluit? De overtuiging dat eene verplaatsing der Theol. School zonder meer, zonder dat een weg kon worden aangewezen, die leiden kon tot beëindiging van de opleidingskwestie, zóó groote bezwaren met zich bracht, dat de lichtzijden, die konden worden aangewezen voor de wenschelijkheid der verplaatsing, veel geringer waren dan de schaduwzijden.

Het zou voorzeker niet gering te achten zijn, dat de hoogleeraren van de Theol. School en van de Theol. faculteit, in één plaats wonende, elkander geregeld konden ontmoeten en met elkander konden samenwerken. Er is iets vóór te zeggen, dat de studenten, die straks in het kerkelijke leven samen moeten werken, elkander tijdens hunne studie aan de hoogeschool leeren kennen en waardeeren. Wanneer de beide inrichtingen van Hooger Onderwijs dichter bij elkander stonden, zou het mogelijk zijn dat het broederhart elkander meer zocht en vond, en dat dit een gezegenden invloed uitoefende op het kerkelijke leven.

Maar daartegenover heeft ook eene verplaatsing, zonder meer, groote schaduwzijden. Immers de beide inrichtingen van H. O., de Theol. Fac. en de Theol. School zouden blijven, zooals zij tot nu toe bestonden, geheel zelfstandig, zonder eenige samenwerking. En zou dan het geval zich niet kunnen voordoen, dat een verkeerde concurrentie en naijver op droeve wijze ontstond, dat hoogleeraren en studenten in een pijnlijke verhouding tot elkander kwamen te staan? En verder, voor de bewustheid van velen zou het zelfstandig voortbestaan van de Theol. School gevaar loopen, de liefde zou bij velen verkouden. Bovendien moest misschien een honderdduizend gulden in eens worden uitgegeven voor de installeering der School in een andere plaats, en jaarlijks duizenden van guldens voor verhooging van de salarissen. En zou zulk een groote uitgave gerechtvaardigd zijn? Zou er niet, in plaats dat door de verplaatsing de eenheid en de vrede bevorderd werd, een algemeene ontstemming gewekt worden? Eerst moet de opleidingskwestie in beginsel zijn uitgemaakt, vóór er gegrond recht kan zijn voor verplaatsing.

Zulke en nog andere bezwaren zijn ingebracht tegen de verplaatsing, en op grond van al de gegevens zijn de Curatoren en de Hoogleeraren tot het besluit gekomen, dat verplaatsing van de School wenschelijk noch doenlijk is.

Hieruit blijkt, indien Prof. Bouwman althans wel is ingelicht, dat hoofdbezwaar tegen het voorstel der Synode was, dat een verplaatsing der School zonder meer niet genoeg voordeelen afwierp. Zal de verplaatsing de moeite loonen, dan moet er tegelijk gezocht worden naar een weg, die tot beëindiging der opleidingskwestie leiden kan.

Vertolkt Prof. Bouwman, gelijk we vertrouwen mogen, hierin het gevoelen der Kamper Hoogleeraren, dan staan we hier voor een psychologisch raadsel, dat wel eenige opheldering behoeft.

In het oorspronkelijke voorstel, zooals dat op de Synode werd ingediend, stond, dat de Synode nader contact tusschen de Theologische School en de Vrije Universiteit wenschelijk achtte en met het oog daarop de verplaatsing der School aanbeval. Toen dit voorstel aan de Hoogleeraren van Kampen werd meegedeeld, verklaarden deze tegen overweging van de verplaatsing der school geen bezwaar te hebben, *maar de zinsnede over het contact met de Vrije Universiteit moest er uitgelicht*. Op hun verzoek is dit aldus geschied.

Indien Curatoren, gebonden aan hun mandaat, *alleen* over de verplaatsing konden handelen, dan is dit te wijten aan de Hoogleeraren te Kampen, die de zinsnede, waarin op nader verband met de Vrije Universiteit gedoeld werd, schrappen lieten.

Zonderling is het daarom, thans te vernemen, dat men te Kampen juist tegen verplaatsing *zonder meer* bezwaren heeft en daarop het voorstel is afgesprongen.

En nog zonderlinger, dat Curatoren en Hoogleeraren, indien alleen hier de schoen wrong, niet in hun advies aan de Kerken gezegd hebben: verplaatsing *zonder meer* kunnen we niet aanraden, maar verplaatsing met oplossing der opleidingskwestie achten we zeer wenschelijk. Geef ons daarvoor op de volgende Synode een nieuw mandaat en we zullen van een advies u dienen, dat aan allen broedertwist een einde maakt.

Dan waren we een schrede verder gekomen.

Nu zitten we in het moeras.

Leestafel.

1. Handboek ten dienste van de Gereformeerde Kerken in Nederland, voor het jaar 1909. — 21ste Jaargang. Oosterbaan & Le Cointre. — Goes.

De samenstellers zeggen in hun L. S. dat zij getracht hebben den inhoud van dit kerkelijk Handboek zoo volledig en juist mogelijk te maken. Het wil mij voorkomen, dat zij zoo in het een als in het ander metterdaad zijn geslaagd. Volledig is het zeker. Men vindt er alles wat men in zulk een boek billijkerwijze kan verwachten. Een Kalender, en allerlei wetenswaardigheden, zooals de verjaardagen van het Koninklijk huis, de verduisteringen van zon en maan, opgaven op het gebied van post en telegrafie. Dan volgt een Statistiek van de Gereformeerde Kerken. Achter den naam van iedere Kerk een getal dat het zielental der burgerlijke Gemeente aanduidt; het nummer waaronder zij bij de regeering bekend staat; de datum waarop zij, na 1816, hetzij door separatie, hetzij door doleantie, tot reformatie kwam; eindelijk nóg een getal, en dat is dan het getal van hen, die den wettigen kerkeraad erkennen. Verder vindt ge in deze Statistiek alles wat op alle mogelijke soorten van deputaten, en veel van wat op de Zending betrekking heeft; en dan nog Naamlijsten van kerken en van predikanten, van zich al of niet beroepbaarstellende candidaten, van predikanten met veertig en meer dienstjaren, van overledene predikanten en van kerkelijke weekbladen. Eindelijk een Aanhangsel en daarin *A* de kerken van min vaste formatie en *B* Buitenlandsche kerken.

Bij deze laatste vindt ge o. a. een leerzaam stuk over de in 1875 opgerichte „Alliantie van de Gereformeerde Kerken van heel de wereld die naar 't presbyteriaansche systeem leven."

Dit stuk is nog bewerkt door Dr. A. de Vlieger.

Wanneer ik nu nog mededeel, dat in dit Handboek, na al deze statistische opgaven, ook een kort overzicht volgt omtrent het onderwijs, de barmhartigheid, en allerlei vereenigingen en ten slotte: een achttal In Memoriams aan in 1908 overledene predikanten, — dan zal men moeten toegeven, dat dit Handboek volmaakt in de deelen is.

Wat de juistheid van al die statistische opgaven betreft, kan 't wel zijn, dat hier of daar nog een foutje insloop. Zoo vernam ik, dat de heer candidaat M. A. v. Pernis niet, zooals in het Handboek staat, te Scherpenis, maar te Spijkenis, woont — doch mij zijn zoo geen fouten opgevallen.

Wie dit Handboek nog niet in zijn bezit heeft, zal goed doen het zich spoedig aan te schaffen. Het is een onmisbaar hulpmiddel voor ieder, die iets wil weten van ons kerkelijk saamleven.

2. Prof. J. Lion Cachet. *Gedenkboek van het 50 jarig bestaan der Gereformeerde Kerk van Zuid Afrika A. D. 1859—1909. A. H. Roomans. — Postbus 123. — Potchefstroom.* — 1909.

In een kort Voorwoord bij dit Gedenkboek, gedateerd Potchefstroom, Januari 1909, schrijft Prof. Lion Cachet, wiens verdiensten, door zijn benoeming tot officier in de orde van Oranje Nassau, dezer dagen ook onze regeering erkende, —: „De uitgave van dit „Gedenkboek" geschiedt op verzoek van het Curatorium der Theologische School, waaraan door onze laatste Synode opgedragen was, eene regeling te maken aangaande de plechtige viering van het vijftigjarig bestaan der Kerk."

Die plechtige viering zal plaats hebben op 11 Februari a.s., den dag waarop vóór nu 50 jaren te Rustenburg de moeder gemeente der Geref. Kerk in Zuid Afrika werd gesticht.

Het Gedenkboek opent met een artikel van de hand van den heer J. Lion Cachet: *De Geschie-*